

دولت اسلامی

دفتر ششم | مکتب انقلاب اسلامی

www.kehnoo.ir

انتشارات رسم وفا

رسم وفا

مؤلف: بنیاد فرهنگ و اندیشه انقلاب اسلامی

ناشر: انتشارات رسم وفا

نوبت چاپ: اول، تابستان ۱۴۰۲

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۳۸۹۲-۲-۵

نشانی: قم، خیابان شهیدان فاطمی (دور شهر)، کوچه ۱۸، کوچه ۱۷،

کوچه دوم، پلاک ۳

تلفن مرکز پخش: ۰۹۹ ۴۲۳۸۵۸۸

تارنما: www.rasmevafa.ir

پست الکترونیکی: rasmevafa.pub@gmail.com

کانال ایتا: [@rasmevafa](https://www.ayta.com/@rasmevafa)

سرشناسنامه: خامنه‌ای، سیدعلی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۸

۱۹۳۹, Khamenei, Sayyed Ali, Leader of IRI

عنوان و نام پدیدآور: دولت اسلامی [سیدعلی خامنه‌ای]: تهیه و تدوین بنیاد فرهنگ و اندیشه انقلاب اسلامی

مشخصات نشر: قم: رسم وفا، ۱۴۰۲ - شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۳۸۹۲-۲-۵

مشخصات ظاهری: ۸۲۲ ص: مکتب انقلاب اسلامی: دفتر ششم

یادداشت: چاپ قبلی: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۸

موضوع: خامنه‌ای، سیدعلی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۸: پیام‌ها و سخنرانی‌ها

دیدگاه درباره اسلام و دولت / ایران - تاریخ - انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷

Views on Islam and state - Iran - History - Islamic Revolution

شناسه افزوده: بنیاد فرهنگ و اندیشه انقلاب اسلامی

رده‌بندی کنگره: DSR1۶۹۲:۵

رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۴۴

شماره کتابشناسی ملی: ۹۲۳۰۴۶۶

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

فهرست

پیشگفتار ۲۵

بخش اول

دولت مطلوب اسلامی ۳۷

مقدمه ۴۰

مفهوم کلی دولت اسلامی ۴۰

فصل اول ۴۲

ولی فقیه؛ هدایتگر نظام اسلامی به سمت دولت مطلوب اسلامی ۴۲

گفتار اول

ضابطه‌های رهبری ۴۲

۱- علم، تقوا، درایت؛ ضابطه‌ی مشروعیت رهبری ۴۲

۲- خواست و رأی مردم؛ شرط کارایی رهبری ۴۵

گفتار دوم

کارکردهای کلان رهبری ۴۷

۱- مهندسی نظام و حفظ خط و جهت نظام ۴۷

۲- تشخیص مصلحت نظام اسلامی ۴۸

۳- سیاست‌گذاری کلان نظام اسلامی ۴۹

۴- تجسم بخشی به جمهوریت و اسلامیت نظام ۵۰

۵- هدایت مردم به سمت خواست و انتخاب اسلامی ۵۱

۶- مدیریت زنده، بالنده و پیش‌روندهی کلان ارزشی ۵۲

۷- دشمن‌شناسی و دشمن‌ستیزی؛ شناخت، شناسایی و مبارزه با موانع حرکت اسلامی ۵۳

گفتار سوم

کارویژه‌های رهبری در دولت‌سازی ۵۵

۱- تربیت پایه‌ها و ستون‌های انسانی لازم [امت‌سازی] ۵۵

۵۸	۲- ایجاد الفت و اتحاد بین ارکان نظام اسلامی
۵۹	۲-۱- ایجاد الفت و اتحاد بین مردم و مسئولین
۵۹	۲-۲- ایجاد هماهنگی بین قوای نظام اسلامی
۶۱	۲-۳- ایجاد هماهنگی بین مسئولین و قانون
۶۱	الف- ارائه‌ی راه برون‌رفت از تنگناهای قانونی
۶۱	ب- پیشنهاد یا تصویب قوانین، نظامات یا نهادهای متناسب با تحول نظام اسلامی
۶۳	۳- حفظ و حمایت از جایگاه ولایت فقیه به عنوان عامل پیوند دل‌های ملت
۶۴	۳-۱- جلوگیری از خدشه در التزام به ولایت فقیه و تبعیت از رهبری
۶۵	۳-۲- جلوگیری از عمل، فضا سازی و تبلیغ برخلاف سیاست‌های رهبری
۶۷	۳-۳- برخورد با تضعیف جایگاه رهبری به نام انتقاد
۶۹	۳-۴- دفع شبهات از نظریه‌ی ولایت فقیه
۶۹	شبهه‌ی اول: ولایت فقیه؛ حکومت سلطنتی و کلیسا
۷۰	شبهه‌ی دوم: اعمال اختیارات ولی فقیه با قانون اساسی
۷۱	شبهه‌ی سوم: دخالت و مداخلت بی‌دلیل در تصمیمات و عملکرد مسئولین
۷۱	شبهه‌ی چهارم: فراقانونی عمل کردن و بی‌مسئولیت و تحقیق و انتقاد ناپذیری
۷۴	شبهه‌ی پنجم: عدم ولایت رهبری بر مجتهدین در کشور تقلیدین ایشان
۷۶	۴- تنفیذ ولایت و مسئولیت به واجدین شرایط و نظارت بر ایشان
۷۷	۴-۱- التزام قلبی به قانون اساسی و ولایت فقیه؛ شرط پذیرش مسئولیت در جمهوری اسلامی
۷۷	۴-۲- تقوا؛ شرط واقعی، ابتدائی و استمراری پذیرش مسئولیت
۷۸	۴-۳- کارایی مسئولین نظام؛ لازمه‌ی شرعی تصدی مسئولیت
۷۹	۴-۴- خواست مردم؛ یکی از شرایط تنفیذ ولایت به مسئولین
۸۰	۴-۵- نظارت مراقبتی ولی فقیه بر تمام قوا، نهادها و مسئولین
۸۵	۵- محافظت از انتخابات
۸۵	۵-۱- حفظ و پافشاری بر اجرای به‌موقع انتخابات
۸۶	۵-۲- حفظ نتایج انتخابات
۸۷	۵-۳- حفظ مسیر قانونی انتخابات
۸۸	۵-۴- ایجاد زمینه‌ی مشارکت حداکثری مردم در انتخابات
۸۹	۶- حمایت از دولت‌ها و منتخبین مردم
۹۲	۷- تحکیم جایگاه قانون اساسی

فصل دوم ۹۴

قانون اساسی: تصویر کلی دولت اسلامی ۹۴

گفتار اول

ویژگی‌های قانون اساسی ۹۵

۱- قانون اساسی: تبلور و تجسم اسلام ۹۸

۲- قانون اساسی: تجسم بخش حکومت ولی امر در همه‌ی مراکز اساسی جامعه ۹۸

۳- قانون اساسی: ترجمان خواست مردم و جهت دهنده‌ی حرکت مردم ۱۰۰

۴- قانون اساسی: میثاق بزرگ ملی، دینی، انقلابی ۱۰۱

۵- قانون اساسی: هندسه‌ی نظام‌مند، مرتبط و متعادل مراکز قدرت ۱۰۱

گفتار دوم

مراحل تصویب و تکمیل قانون اساسی ۱۰۳

۱- مراحل تصویب قانون اساسی ۱۰۳

۱-۱- انتخاب خبرگان تدوین قانون اساسی توسط مردم ۱۰۳

۱-۲- رفراندوم قانون اساسی ۱۰۴

۲- مرحله‌ی تکمیل قانون اساسی ۱۰۴

۲-۱- ضرورت تکمیل و نوآوری قانون اساسی متناسب با نیازهای جدید ۱۰۴

۲-۲- وجود قدرت انعطاف و انطباق با شرایط و تحولات در قانون اساسی ۱۰۶

۲-۳- ولایت مطلقه‌ی فقیه؛ جایگاهی برای تحول و تکمیل نظام سازی ۱۰۶

۲-۴- کامل بودن بخش کلیات قانون اساسی ۱۰۸

۲-۵- نیازمندی بخش تشکیلات اداری حکومت قانون اساسی به اصلاح و تکمیل ۱۰۹

۲-۶- جایز نبودن خراب کردن ساختارهای قبلی به بهانه‌ی اصلاح قانون ۱۱۰

۲-۷- نمونه‌هایی از مواد قابل تغییر و تکمیل قانون اساسی ۱۱۰

گفتار سوم

رابطه‌ی قانون اساسی با سیاست‌های کلان رهبری و قوانین عادی ۱۱۲

۱- سیاست‌های کلان رهبری: نقشه‌ی راه تنظیم و اجرای قوانین عادی ۱۱۲

۲- قوانین عادی: نقشه‌ی تأمین اهداف قانون اساسی و مکمل تدریجی آن ۱۱۴

فصل سوم ۱۱۶

اسلامی شدن منش و روش کارگزاران: اصلی‌ترین نیاز امروز ۱۱۶

گفتار اول

۱۱۶ ضرورت وجود کارگزارانی با منش و روش اسلامی

گفتار دوم

۱۱۷ شاخص‌های اسلامیّت منش و روش دولتمردان

۱۱۸ شاخص‌های حوزه‌ی سلامت اعتقادی - اخلاقی - عملکردی

۱۱۸ ۱- حوزه‌ی سلامت اعتقادی

۱۱۸ ۱-۱- اعتقاد و عمل به مجموعه رهنمودهای امام راحل و امام حاضر انقلاب

۱۴۰ ۲-۱- معیار قرار دادن اسلام و قرآن

۱۲۲ ۳-۱- پابندی به مجموعه‌ی ارزش‌ها و حرکت بر اساس آن

۱۲۳ ۲- حوزه‌ی سلامت اخلاقی و عملکردی

۱۲۳ ۱-۱- اعتماد به خدا و انس با معنویات

۱۲۵ ۲-۲- توجه به خدا

۱۲۹ ۳-۲- تقوا و مراقبه

۱۳۳ ۴-۲- شکر از توفیق خدمت و سپاس‌نمایش به آن

۱۳۴ ۵-۲- اخلاص در انجام کارها

۱۳۶ ۶-۲- انس با قرآن و ادعیه و توسل

۱۳۷ ۷-۲- پرهیز از عمل‌زدگی

۱۳۸ ۸-۲- پرهیز از غرور

۱۴۰ ۹-۲- پرهیز از حسّ مصونیت از انحراف

۱۴۱ ۱۰-۲- پرهیز از استعلاء و برتری‌جویی

۱۴۲ ۱۱-۲- اهمیت بخشی به رشد دینی و تقوایی مردم بخصوص خانواده

۱۴۵ ۱۲-۲- توجه به فرهنگ ملی و بومی

۱۴۶ ۱۳-۲- گر امیداشت یاد شهدا

۱۴۶ شاخص‌های حوزه‌ی خدمت‌رسانی

۱۴۸ ۱- کار جهادی

۱۵۰ ۲- اغتنام فرصت

۱۵۰ ۳- تکیه بر عمل محوری و پرهیز از شعار محوری

۱۵۱ ۴- ایجاد نهضت و مسابقه‌ی خدمت‌رسانی

۱۵۵ ۵- منت نگذاشتن بر مردم

بیشگفتار

«دین، مایه و پایه و محور قانون و اجراء در این کشور است. حرکت مردم به سمت اهداف و آرمان‌های دینی است؛ این معنای نظام اسلامی است؛ این تحقق پیدا کرد». ^۱ اما «بعد از آنکه نظام اسلامی پیش آمد، نوبت به تشکیل دولت اسلامی به معنای حقیقی می‌رسد؛ یا به تعبیر روشن‌تر، تشکیل منش و روش دولتمردان یعنی ماها به گونه‌ی اسلامی؛ چون این در وهله‌ی اول فراهم نیست؛ به تدریج و با تلاش باید به وجود آید. مسئولان و دولتمردان باید خودشان را با ضوابط و شرایطی که متعلق به یک مسئول دولت اسلامی است، تطبیق کنند. یا چنان افرادی اگر هستند سر کار بیایند؛ یا اگر ناقص‌اند، خودشان را به سمت کمال در آن جهت حرکت دهند و پیش ببرند. این مرحله‌ی سوم است که از آن تعبیر به ایجاد دولت اسلامی می‌کنیم.» ^۲ باید «دستگاه حاکم‌هی کشور در عمل خود، در سازمان‌دهی خود و در چگونگی رفتار خود، به‌طور کامل، اسلامی عمل کند.» ^۳ «باید جهت‌گیری‌ها و رفتار اجتماعی و رفتار فردی خود و رابطه‌شان با مردم را با معیارهای اسلامی تطبیق دهند تا بتوانند به آن اهداف برسند. بعد هم باید آن جهت‌گیری‌ها را در مدّ نگاه خودشان قرار دهند و به‌سرعت به سمت آن جهت‌گیری‌ها حرکت کنند؛ این می‌شود دولت اسلامی.» ^۴ البته «دولت به

۱. خطبه‌های نماز جمعه‌ی تهران، ۲۸/۰۵/۱۳۸۴.

۲. در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام ۱۳۷۹/۰۹/۱۲.

۳. خطبه‌های نماز جمعه‌ی تهران، ۲۸/۰۵/۱۳۸۴.

۴. دیدار اعضای هیئت دولت، ۰۸/۰۶/۱۳۸۴.

معنای عام، نه به معنای هیئت وزراء؛ یعنی قوای سه گانه، مسئولان کشور، رهبری و همه». ^۱ به عبارت دیگر «دولت اسلامی شامل همه‌ی کارگزاران نظام اسلامی است؛ نه فقط قوه‌ی مجریه؛ یعنی حکومت گران و خدمتگزاران عمومی». ^۲

اما آنچه مهم است این است که هر چند «ما یک نظام اسلامی را طراحی و پایه‌ریزی کردیم... اما نمی‌توانیم ادعا کنیم که ما یک دولت اسلامی هستیم؛ ما کم داریم. ما باید خودمان را بسازیم و پیش ببریم. ما باید خودمان را تربیت کنیم». ^۳ «ما جامعه‌ی اسلامی نداریم، ما دولت اسلامی هم نداریم! از آن مراحل چندگانه‌ای که ما مطرح کردیم، هنوز در دولت اسلامی اش مانده‌ایم؛ بعد از دولت اسلامی نوبت جامعه‌ی اسلامی است؛ ما این مراحل را در پیش داریم... داریم پیش می‌رویم؛ با همه‌ی مخالفت‌ها، با همه‌ی کارشکنی‌ها، با همه‌ی دهن‌کجی‌هایی که می‌شود، حرکت می‌کنیم و داریم پیش می‌رویم بلاشک. دلایل زیادی وجود دارد؛ لکن هنوز کار داریم. کار دارد؛ هنوز خیلی فاصله داریم تا اینکه بتوانیم یک دولت اسلامی به وجود بیاوریم». ^۴ بلکه هنوز «ما منتظریم که دولت اسلامی به معنای واقعی و سپس جامعه‌ی اسلامی به معنای واقعی و سپس تمدن اسلامی به معنای حقیقی به وجود بیاید». ^۵

البته باید گفت که «تلاش و اقدام برای تشکیل دولت اسلامی از روز اول شروع شد؛ منتها افت‌وخیز داشته؛ پیشرفت و عقب‌گرد داشته؛ در جاهایی موفق بودیم، در برهه‌ای موفق نبودیم. بعضی از ماها وسط راه پایمان لغزید؛ بعضی

۱. در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام ۱۳۷۹/۰۹/۱۲

۲. دیدار اعضای هیئت دولت ۱۳۸۴/۰۶/۰۸

۳. دیدار مسئولان و کارگزاران نظام ۱۳۷۹/۰۹/۱۲

۴. دیدار طلاب حوزه‌های علمیه استان تهران ۱۳۹۶/۰۶/۰۶

۵. دیدار طلاب حوزه‌های علمیه ۱۳۹۸/۰۲/۱۸

از ماها در اصل هدف مردد شدیم؛ بعضی از ماها نتوانستیم خود را نگاه داریم؛ دل‌بسته‌ی به رفتارهای طاغوتی شدیم. اسم ما که دولت اسلامی باشد، کافی نیست؛... باید عمل و جهت‌گیری ما اسلامی باشد. اگر در این‌ها اختلال پیدا شد، حرکت مستمر و مداوم و پویانده‌ای که لازم است تا دولت اسلامی به صورت کامل شکل بگیرد، دچار نکس می‌شود و طبعاً کار عقب می‌افتد.^۱ چنانچه از این بیانات روشن است، «دولت اسلامی» در مکتب انقلاب اسلامی، ضمن برخورداری از تعریف و ضرورت بسیار روشن، سومین مرحله از مراحل فرآیند تحقق اهداف اسلامی و نقشه‌ی راه کلان انقلاب اسلامی است که بخشی از آن تحقق یافته و رسیدن به حد نصاب لازم آن، جزو اولویت اول نظام اسلامی است. این در حالی است که در چنبره‌ی مفاهیم تودرتو و متشابه علوم انسانی غربی، حتی در وجود و ماهیت «دولت دینی» بلکه اصل «دولت» تشکیک وجود دارد و اصلاً تعریف واحدی از «دولت» وجود ندارد بلکه در میان نظریه‌پردازان دولت مدرن، این ادعا وجود دارد که دولت مدرن - بر فرض دستیابی به یک تعریف - هنوز با آن معیارهای خود، پدید نیامده و دولت‌های موجود هر یک دچار انحراف از آن معیارها هستند.

بر همین اساس شاهد آن هستیم که مکتب انقلاب اسلامی به پشتوانه‌ی هدایت‌های الهی و بایبی اعتنائی تمام به مفاهیم غربی در این نوع مقولات، از ادبیات دینی پیروی کرده و در نتیجه‌ی تفقه و تمسک به تقلین، اقدام به ارائه‌ی تصویری مطلوب از دولت اسلامی همچنین ارزیابی وضعیت فعلی دولت و میزان پیشرفت و آسیب‌های آن و مهم‌تر از همه ترسیم نقشه‌ی راه رسیدن به دولت مطلوب اسلامی کرده است.